

Zabytki Powiatu Oświęcimskiego

ZABYTKI W POWIECIE OŚWIĘCIMSKIM

Na terenie powiatu oświęcimskiego znajduje się **58 obiektów zabytkowych** wpisanych do rejestru zabytków Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. (15 obiektów – m. Oświęcim, 14 obiektów – m. i gm. Kęty, 9 obiektów – gm. Zator, 7 obiektów – gm. Oświęcim, 5 obiektów – gm. Osiek, 3 obiekty – gm. Brzeszcze, 2 obiekty – gm. Chełmek, 2 obiekty – gm. Polanka Wielka, 1 obiekt – gm. Przeciszów,

Aktualnie w gminnych ewidencjach zabytków w Powiecie Oświęcimskim figurują łącznie **1062 obiekty**. Najwięcej z nich (339) znajduje się na terenie gminy Kęty, a najmniej (33) na terenie gminy Polanka Wielka. Wśród zabytków wpisanych do gminnych ewidencji dominują budynki - głównie mieszkalne, drugą grupę stanowią kapliczki oraz obiekty sakralne.

GMINA MIEJSKA OŚWIĘCIM

Zamek, ul. Zamkowa 1, A-390 z 17.11.1972, (B) [A-956/M]

Obiekt z najwcześniejszymi elementami z XIII w., czyli z wczesnogotycką wieżą obronną. Główna część zamku pochodzi z XVI wieku, jest na planie prostokąta, dwukondygnacyjna, podpiwniczona. Najmłodsza część pochodzi z lat 1929–1931, jest to łącznik wybudowany na miejscu starszej zabudowy. Duże szkody wyrządziła przez lata płynąca rzeka, zabierająca wraz ze swym nurtem fragmenty fortyfikacji. Na wzgórzu zamkowym znajdują się resztki murów obronnych.

Dawny obóz koncentracyjny „Auschwitz-Birkenau”, ul. Więźniów Oświęcimia 20, A-714/95 z 02.08.1995 [A-959/M] Utworzony został przez hitlerowców na przedmieściach miasta Oświęcimia, które podobnie jak i inne tereny Polski, było okupowane przez Niemców w czasie II wojny światowej. Za początek jego funkcjonowania uważa się 14 czerwca 1940 r., dzień przywiezienia do Auschwitz pierwszego transportu polskich więźniów politycznych. W ciągu następnych lat obóz został rozbudowany i składał się z trzech głównych części: Auschwitz I, Auschwitz II - Birkenau, Auschwitz III - Monowitz oraz z ponad 40 podobozów.

Początkowo w obozie więzieni byli i ginęli Polacy. Później osadzono w nim również radzieckich jeńców wojennych, Cyganów oraz więźniów innych narodowości. Od 1942 roku obóz stał się miejscem największego masowego mordu w dziejach ludzkości, dokonanego na europejskich Żydach w ramach hitlerowskiego planu całkowitej zagłady tego narodu.

Synagoga pl. Ks. J. Skarbka 3, A-725/97 z 04.08.1997(B) [A-966/M] Powstała w 1918 r. i pełniła swoją rolę do czasu opanowania terytorium Polski przez wojska niemieckie. Jest to budynek na planie prostokąta, murowany. Całość jest przykryta dwuspadowym dachem. W środku znajduje się sporych rozmiarów prostokątna sala modlitewna z Aron ha-kodesz, ławami oraz bimą. Dawny babiniec został umieszczony od strony północnej, był on połączony z główną salą, opisaną powyżej, małymi oknami. Zachował się tam niewielki zamalowany obszar, w postaci gzymsu.

GMINA WIEJSKA OŚWIĘCIM

Grojec – zespół pałacowy: pałac, park, resztówka zabudowań gospodarczych, Aleja Ogrodowa 1, A-673/91 z 10.02.1994 (B) [A-835/M] Pałac wzniesiony w XVIII wieku dla rodziny Szembeków, właścicieli miejscowości.

Dwór otoczony jest parkiem krajobrazowym o pomnikowym drzewostanie.

Rajsko – pałac, park, ul. Pszczyńska, 26 A-395 z 17.11.1972, aktualizacja A 286/78 z 24.03.1978 (B) [A-879/M]

Obiekt wzniesiony w XVII w. dla rodziny Bobrowskich. Jest dobrym przykładem eklektycznej architektury rezydencjonalnej, z wieloboczną basztą narożną i krenelażowymi attykami. Budynek otacza dawna zabudowa gospodarcza. Całość zlokalizowana jest na terenie parku krajobrazowego z pomnikowym drzewostanem. Rankiem 4 września 1939 r. park stał się miejscem boju (w historiografii niemieckiej określany jako „bój pod Oświęcimiem”).

Polskie zgrupowanie pod dowództwem majora Piotra Ryby, zebrane z różnych wycofujących się w stronę Krakowa jednostek, w tym trzech plutonów kompanii Obrony Narodowej „Kęty”, starły się z jednostkami 5 Dywizji Pancерnej pod dowództwem generała Heinricha von Vietinghoffa. Około godziny 4 rano wywiązała się ostra walka z silnymi strażami niemieckimi strzegącymi sztabu całej 5 Dywizji Pancерnej, który kwaterował w pałacu. W wyniku niemieckiej przewagi bitwa zakończyła się klęską Polaków, ale pozwoliła na przegrupowanie batalionów z polskiej 6 Dywizji Piechoty oraz wstrzymała postępy niemieckiego natarcia.

GMINA BRZESZCZE

Jawiszowice – kościół pw. św. Marcina z otoczeniem i starodrzewiem, ul. Św. Marcina 1, A-81 z 9.01.1969 [A-847/M] Powstały w 1692 r. W jego miejscu był wcześniej inny kościół, który uległ spaleni. Cechą charakterystyczną jest gontowe przykrycie dachu nad nawą i prezbiterium. Wnętrze kościoła w nawie jest przekryte stropem, a w prezbiterium pozornym sklepieniem kolebkowym. Kościół posiada belkę tęczową z krucyfiksem i posągami Matki Bożej, św. Jana Ewangelisty i św. Marii Magdaleny.

GMINA CHEŁMEK

Bobrek - zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Trójcy, ul. Księżnej Ogińskiej 6, A-746 z 20.03.2001 [A-390/M]

Kościół rozpoczęto budować w 1798 roku. Poświęcony został w lipcu 1804 r. przez ks. Cypriana Gdowskiego, choć ukończono go dopiero w roku 1810. Obiekt jednonawowy, murowany. Projekt wnętrza z 1980 r. według projektu krakowskiego artysty Zygmunta Wiglusza. Ołtarz główny został zbudowany z piaskowca i gipsu, według koncepcji Felixa Księżarskiego. Autorem obrazu Trójcy Świętej, który znajduje się w jego centralnym miejscu, jest Szymon Czechowicz.

GMINA KĘTY

Bulowice – pałac, park, ul. Zamkowa 15, A-150 z 22.08.1969, aktualizacja A-376/79 z 8.09.1980 (B) [A-699/M] Powstały w 1882 r. dla rodziny Larischów. Zaprojektowany w stylu neogotyku angielskiego, zachowany razem z założeniem parkowym. Prawdopodobnie był wzorowany na zamku Huntly Castle w Szkocji. Pałac na planie prostokąta z basztami w narożach i loggią.

Kęty – kościół pw. św. Jana Kantego, ul. Adama Mickiewicza 2, A-463 z 25.11.1986 (B) [A-862/M]
Powstały na początku XVIII w. z fundacji Sykstusa Lubomirskiego. Pierwotnie w tym miejscu istniała kaplica z połowy XVII w. Uroczyste poświęcenie miało miejsce 14 czerwca 1724. Kościół jest jednonawowy, o sklepieniach kolebkowych z lunetami.

Kęty – cmentarz żydowski, ul. Kęckie Góry Północne, A-651/90 z 16.01.1990 (B) [A-866/M] Kirkut powstał w II połowie XIX wieku poza miastem. Do naszych czasów zachowało się dużo macew z różnego materiału, piaskowca, granitu, wapnia. Zajmuje powierzchnię ok. 0,2 ha. Obecnie na cmentarzu znajduje się około 60 nagrobków i pomników w różnym stanie zachowania. Najstarszy zidentyfikowany nagrobek to podwójna macewa ze zniszczoną, w wyniku korozji, tablicą inskrypcyjną, z czytelnymi fragmentami epitafium: "G [.] K[.] [.]rter, Juli 1894". Najmłodszy nagrobek upamiętnia Gustawa Leidera, zmarłego 26 sierpnia 1937 roku.

GMINA OSIEK

Osiek – pałac, oficyny, park, ul. Zamkowa 3, A-389 z 17.11.1972, aktualizacja A 278/78 z 27.02.1978 oraz A-726/97 z 27.08.1997 [A-955/M] Wiadomo, że w 1784 roku majątek został zakupiony przez barona Karola Wacława Larischa. Choć przypuszcza się, że dwór istniał zdecydowanie wcześniej. Baron przekształcił pałac na stylistykę klasycystyczną. Jednak gruntowną przebudowę zabytku wykonał syn barona Karol Józef Larisch. Miało to miejsce przed 1840 r. według projektów Franciszka Marii Lanciego. Do końca XIX wieku był w posiadaniu rodziny Larischów. Jest to obiekt dwukondygnacyjny o potężnej cebulastej wieży, całość utrzymana w stylistyce arabskiej z elementami neogotyku angielskiego. Ściany i sufity wnętrza są pokryte bardzo precyzyjną dekoracją w stylu arabskim

Głębowice – kościół pw. NPM z Góry Karmelu z otoczeniem w obrębie ogrodzenia, drzewostanem i aleją dojazdową od strony wschodniej, Aleja Grunwaldzka, A-71 z 9.12.1968 i aktualizacja A-294/78 z 20.04.1978 . Powstały w 1518 roku. Posiada późniejsze dobudówki, kruchta wzniesiona w 1924 r., prezbiterium z kaplicami dokończono w 1931 roku. Drewniany, częściowo murowany w okolicy prezbiterium. Korpus drewniany o konstrukcji zrębowej, szalowany pionowo. Nawa kościoła jest drewniana, o konstrukcji zrębowej ze ścianami oszalowanymi pionowo z listowaniem, natomiast prezbiterium z przylegającymi kaplicami jest murowane. W słup bramy ogrodzenia świątyni została wmurowana kamienna płyta nagrobna Jakuba Gierałowskiego (zm. 1546 r.). Płaskorzeźba (na zdjęciu) przedstawia rycerza w zbroi, z mieczem i tarczą. Do 1854 r. znajdowała się na zewnętrznej ścianie kaplicy kościoła M. B. Szkaplerznej w Głębowicach. Jest to jedna z najstarszy płyt nagrobnych na ziemi małopolskiej.

Polanka Wielka, Kościół pw. św. Mikołaja, otoczenie, drzewostan, ul. Polna 1, A-117 z 30.12.1961 (st. rej. Nr 726), aktualizacja A-280/78 z 20.03.1978 (B) [A 977/M].

Powstały w I poł. XVI w., przebudowany po ok. 100 latach w 1658 r. w stylu barokowym. Obiekt drewniany o konstrukcji zrębowej, ściany szalowane pionowo. Kościół przykryty dachem o jednej kalenicy, dwuspadowy, znajduje się na nim sygnaturka z pozorną latarnią. Zwieńczony jest wieżą o konstrukcji słupowo ramowej, jej ściany szalowane są pionowo i poziomo, ma kopulasty kształt dachu.

Gmina Przeciszów – kościół pw. św. Jana Chrzciciela, ogrodzenie, otoczenie, drzewostan, ul. Szkolna 24, A-256 z 29.03.1971, aktualizacja. A-284/78 z 24.03.1978 (B) [A-988/M]
Powstały w latach w latach 1816-1823 według projektu Józefa Heintzego. Budynek murowany, jednonawowy, w stylistyce neobarokowej, zwieńczony kwadratową wieżą.

Gmina Zator

Zator – kościół pw. Świętych Wojciecha i Jerzego, Plac Kościuszki 3, A-162 z 15.01.1970, aktualizacja. A-299/78 z 20.04.1978 [A-1156/M].

Stary kościół z 1393 r., powstały na miejscu wcześniejszego z 1292 roku. Wielokrotnie przebudowywany i regotyzowany po wojnie. Jego przebudowa miała miejsce w 1766 roku. Przywrócenie stanu gotyckiego w latach 1956-1961 oraz 1968-1973.

W okresie po II wojnie światowej sprywatyzowany. W latach 1964-1973 przeszedł kapitalny remont.

Pałac, otoczenie, park tarasowy, oficyna (tzw. „portierówka”), brama z fragmentem muru obwodowego, Plac Kościuszki 1, A-397 z 02.12.1972, aktualizacja. A-300/78 z 20.04.1978 (B) [A-1181/M]

Początkowy zamek powstał w XV w. i miał wyraźne cechy obronne. Był siedzibą książąt zatorskich. W roku 1778 został kupiony przez Duninów, wtedy też został przebudowany. Inni właściciele dóbr to: Poniatowscy, Tyszkiewiczowie, Wąsowiczowie, Potoccy. Dla tych ostatnich w częściowej odbudowie zabytku pracował Franciszek Maria Lanci, który nadał charakter neogotycki budynkowi.

Dotacje z budżetu powiatu

W celu zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania Rada Powiatu w Oświęcimiu zaplanowała w budżecie powiatu, w latach 2016, 2017 i 2018, corocznie kwotę **50 000,00 zł.** przeznaczoną na dotacje dofinansowania remontów i konserwacji obiektów zabytkowych.

2016 r.

- **30 426,00 zł.** dotacja dla Towarzystwa Salezjańskiego, Domu Zakonnego – Zakładu Salezjańskiego im. Ks. Bosko w Oświęcimiu na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane we **wnętrzu kaplicy pw. św. Jacka w Oświęcimiu**

2017 r.

- **30 000,00 zł** dotacja dla Parafii Rzymsko-Katolickiej pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Głębowicach na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane **w kościele pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Głębowicach**

- **19 995,00 zł** dla Towarzystwa Salezjańskiego, Domu Zakonnego – Zakładu Salezjańskiego im. Ks. Bosko w Oświęcimiu na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane **we wnętrzu kaplicy pod wezwaniem św. Jacka w Oświęcimiu**

2018 r.

- **50 000,00 zł** dotacja z budżetu Powiatu Oświęcimskiego w wysokości dla Parafii Rzymsko-Katolickiej pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Głębowicach na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane **w kościele pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Głębowicach**

Kaplica św. Jacka. Drewniany chór w trakcie czyszczenia

Zdjęcia z Kaplicy św. Jacka w trakcie prac wyk. M. Gosztyła.

Kaplica św. Jacka. Drewniany chór po konserwacji

Dotacja w wysokości **19.995,00 zł (słownie: dziewiętnaście tysięcy dziewięćset dziewięćdziesiąt pięć złotych)** dla **Towarzystwa Salezjańskiego, Domu Zakonnego – Zakładu Salezjańskiego im. Ks. Bosko w Oświęcimiu**.
Kontynuacja prac przy ścianach i częściowa rekonstrukcja polichromii boniowania z XIX-XX w. we wnętrzu kaplicy pw. św. Jacka w Oświęcimiu.

Kaplica św. Jacka, paludament
ściana południowa przed rekonstrukcją

Kaplica św. Jacka po restauracji i konserwacji

Wnętrze Kościoła pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Głębowicach - przed konserwacją

Wnętrze Kościoła pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Głębowicach po konserwacji

DOTACJE 2020

Nawa na planie zbliżonym do kwadratu. Wszystko przykryte gontem. Dwukalenicowy dach zwieńczony cebulastą sygnaturką. Wnętrze kościoła udekorowane zostało malowidłami w okresie gotyku, renesansu i baroku, a wyposażenie wykonano przed zamknięciem świątyni w 1906 r.

Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Andrzeja Apostoła w Osieku w wysokości 19 000,00 zł (słownie: dziewiętnaście tysięcy złotych) na konserwację malowideł na stropie kruchty w kościele pw. św. Andrzeja Apostoła w Osieku.

Osiek – kościół drewniany pw. św. Andrzeja, obok posesji. Starowiejska 142, A-1 z 26.03.1968, A-292/78 z 19.04.1978(B) [A-954/M]

Powstały w latach 1538–1549, Jest budynkiem orientowanym, wykonanym w konstrukcji zrębowej, jedynie wieża wykonana jest w konstrukcji słupowo-ramowej. Prezbiterium zamknięte wielkobocznie, jest niższe i węższe od nawy, od północy przylega zakrystia.

Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Wawrzyńca w Grojcu w wysokości 19 000,00 zł (słownie: dziewiętnaście tysięcy złotych) na remont konserwatorski polichromii ścian i sufitów na drewnie w obrębie przedsionku kościoła pw. św. Wawrzyńca w Grojcu.

kościół p.w. św. Wawrzyńca, ul. Chowańca 1, A-70 z 4.12.1968, aktualizacja A-277/78 z 27.02.1978 [A-836/M]Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Wawrzyńca zbudowany w XVII w., drewniany, oszalowany; w II połowie XIX wieku dostawiono murowane dobudówki, kaplicę i zakrystię.

Towarzystwo Miłośników Kęt w wysokości 3 500,00 zł (słownie: trzy tysiące pięćset złotych) na prace konserwatorskie przy nagrobku Jana Kopcińskiego z cmentarza komunalnego w Kętach.

Klasztor Franciszkanów (Reformatów) OFM w Kętach w wysokości 8 500,00 zł (słownie: osiem tysięcy pięćset złotych) na wykonanie kompleksowej dokumentacji projektowo-kosztorysowej oraz konserwatorskiej.

Kęty – zespół klasztorny: kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Panny Marii, klasztor OO. Reformatów cmentarz przykościelny, mur z bramkami i kapliczkami - Stacjami Męki Pańskiej, ul. Klasztorna 1, A-467 z 18.12.1986 [A-861/M] Powstały na przełomie XVII i XVIII wieku z inicjatywy chorążego krakowskiego i rycerza chorągwi husarskiej Andrzeja z Żydowa. Uroczysta konsekracja miała miejsce 4 października 1714 r. przez bp. Krakowskiego Kazimierza Łubieńskiego. Kościół jednonawowy, na planie prostokąta, ze sklepieniem kolebkowym z lunetami. Najcenniejszym zabytkiem kościoła jest [Pieta](#) z I połowy [XV](#) wieku, nieznanego autora.

Dziękuję za uwagę